

ÉRTESÍTŐ

AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYELET

ORVOS-TERMÉSZETTUDOMÁNYI SZAKOSZTÁLYÁBÓL.

I. ORVOSI SZAK.

XVI. kötet.

1894.

III. füzet.

A TRICHINA-INFECTIO KOLOZSVÁRT.

Genersich Antal tanártól.

A Hilton által 1832-ben felfedezett és Owen által 1835-ben leírt és elkeresztelt trichina spiralis egészségügyi jelentősége már 1860 óta ismeretes, midőn Zenker (Virchow Archiv 18. k. 561. l.) egy halálosan lefolyt trichina-fertőzés alkalmából a trichina élet-történetét felismerte s a trichina-betegség pathológiáját minden lényeges pontjában meghatározta. Zenker és mások — kivált Virchow, Leuckart, Fiedler, Heubner — vizsgálatai és kísérletei folytán a féreg minden fejlődési szakában részletesen meg lett ismertetve s az általa előidézett betegség: a trichinosis, néhány év alatt a kórtan legjobban ismert fejezetévé vált.

A trichinosis gyakori és súlyos esetei Németországban és a legtöbb nyugot-európai államban csakhamar systematikus, hol facultativ, hol obligatorikus sertéshúsellenőrzés létesítését tették szükségessé. Nálunk azonban e féreg ritkán fordul elő és halálos megbetegedés trichinosisban még nem észleltetett, csak hullában találtak, mint esetleges complicatiót. Az első esetet 1867-ben egy arzen-mérgezés folytán meghalt öngyilkos nőben kaptam (Orvosi Hetilap 1868. 23. és 24. sz.), a másikat Dollinger (l. Navratil tanárnak az Orvosi Hetilap 1875-dik évfolyamának 833. l. közlött cikkében) féloldali hangszálaghűdés okának kiderítése céljából megvizsgált gégeizmokban. E két egyén Budapesten halt meg, de az elsőre nézve bebizonyult, hogy halálát megelőzőleg 7 évvel Bécsben, az utóbbi pedig 17 év előtt Gácsországban tartózkodott s így talán ott szerezheték a férget és minthogy ezen eseteken kívül

Magyarországon sem emberben, sem állatban trichinát nem találtak, sokáig kérdéses maradt, hogy vajjon előfordul-e minálunk a trichina vagy sem?

1891. január havában egy 65 éves gümökóros férfi hullájában az izmokban milliókra menő eltokolt és elmeszesedett trichinát találtam (Orvosterm. Értesítő 1891. — Orvosi Hetilap 1891. 403. és 417. l). Miután az egyén — megbízható anamnesis szerint — Erdély határát sohasem lépte át, fel kellett tennem, hogy a férget itthon szerezte, de hogy mi módon, arra nézve semmi adatot nem találtam; ha egyfelől feltehető volt, hogy az elhúnyt, ki ezer mestersége mellett, mint hentes is szerepelt, disznóölés alkalmával nyers vagy rosszul elkészített sertéshús élvezete által szerezte a bajt, úgy másfelől lehetséges volt az is, hogy külföldről behozott sonkára vetődött.

A kérdés direct úton nem lévén eldönthető, hozzá láttam, hogy e gyakorlatilag fontos ügyben legalább indirect módon felvilágosítást szerezzek és ez okból a trichina-infectionnál közvetítő szerepet játszó állatokat vettem vizsgálat alá, s azon eredményre jutottam, hogy Kolozsvárt a patkányok közt a trichinosis tényleg nem ritkán (5.4%) előfordul és hogy a betegség náluk nincsen egyenletesen elterjedve, hanem házi endemiaként jelentkezik: nevezetesen a városi nagy malomban tartózkodó patkányoknál 24%-ban, s a szentpéteri malomban levőknél 19%-ban található. Miután a sertés az élő patkányokat fogdossa, ezeket — de még az elhullottakat is — nagy előszeretettel megeszi: Kolozsvárt tényleg fennál az alkalom és lehetőség arra, hogy a sertésnél nálunk is trichina-infectio jöjjön létre, habár eddigelé nincs is tényleg kimutatva, s hogy ennél fogva mindazok, kik a sertéshúst nem kizárólag more patrio főzve és sülve eszik, hanem oly kolbásznemeket is élveznek, melyek nyers húsból készülnek és csak felületesen megfonyasztva s rövid időn át mesterségesen füstöltetve, fertőzési képességüket megtarthatják — pl. a lengyel kolbász, a párisi kolbász, a szalfaládé —: a fertőzés veszélyének vannak kitéve. (Orvosi Hetilap 1891. 503—5 7.)

Indítványom folytán az erdélyi múzeum egylet orvos-természettudományi szakosztálya a földművelési és a belügyi miniszteriumot a fentebbiekben constatált tényről értesítette és egyúttal aján-

latba hozta, hogy 1. mindazon helyeken, hol ily vizsgálatokra alkalmas szakközégek rendelkezésre állanak, pl. Budapesten, Debreczenben, Keszthelyen és Magyar-Óváron, a kellő kitartással legalább is 100 darab befogott patkány vizsgáltassék meg trichinára s ily módon constatáltassék, hogy vajjon trichinás patkányok egyebütt is előfordúlnak-e, vagy épen csak Kolozsvárt? 2. Azon esetben, ha ezen előzetes vizsgálatok positiv eredményre vezetnének, legalább minden oly üzletben, hol a nevezett finomabb kolbásznemek nyers sertéshúsból készülnek, mindegyik a nevezett célra felhasználandó állat húsa kötelezőleg trichina-vizsgálatnak vettessék alá, mi alig ütköznék nagy nehézségekbe, mert e kolbásznemek előállításával csak egynehány mézárós, illetőleg hentes foglalkozik.

Ezen felterjesztésnek sorsáról semmi tudomásom nincs. De óvintézkedések szükséges voltát nemsokára flagrans módon illusztrálta a diósgyőri vasgyárban előfordult trichinosis járvány. Ballagi János dr., miskolci kórházi orvos jelentése (Orv. Hetilap, 1891. 618 l.) szerint a diósgyőri vas- és aczélgyár hivatalnokai és munkásai közül 23-an a trichinosishoz hasonló tünetekkel könnyebben vagy súlyosabban megbetegedtek, feltehetőleg azért, mert bizonyos debreczeni kolbászt nyers állapotban élveztek. Ezen járvány trichinosis természete ellen Hutyra Ferencz tanár részéről emelt kifogások (Orvosi Hetilap, 1891. 621.) megczáfoltattak, a mennyiben Ballagi dr. egyik betegének bicepséből kivágott készítményben tényleg még be nem tokolt, sőt részben még össze sem göngyöldött, hanem kinyúlt trichinákat talált, a melyeket maga Hutyra tnr. is ilyeneknek fogadott el. (Orvosi Hetilap, 1891. 653. l.)

Nem éreztem magamat hivatva arra, hogy a nekem szükségesnek tetsző hatósági intézkedések elrendelését továbbra is feszegetsem, hanem szűk körömben további adatok megszerzése céljából 1891-től fogva az újdonszültek s egészen fiatal csecsemőktől eltekintve, lehetőleg minden felbonczolt hullánál a test izmait, nevezetesen azon izmokat, melyekben általános tapasztalat szerint a féreg legszaporábban előfordúl: a rekeszt, a pectoralis majort, sterno-cleido-mastoideust és a m. crico-arytenoideust trichinákra megvizsgáltam és oly eredményekhez jutottam, a melyeket közlésre érdemeseknek tartok.

Előre bocsátom, hogy az első esetet kivéve, melyben a mesze-

sedett trichina-tokocskák oly nagy mennyiségben voltak, hogy azokat jó megtekintésnél szabad szemmel felismertem, a többieknél egyikben sem láttam azokat pusztla szemmel, mindig csak a görcsövi vizsgálatnál. Fáradozásaim eredménye eleinte igen sovány volt, a mennyiben az 1891., 1892. és 1893. év végeig megvizsgált kórtani, rendőri és törvényszéki 352 eset közül amaz első eseten kívül csak egyszer kaptam trichinát egy 9 éves ismeretlen cigány (?) fiúnak feloszlásban levő tetemében, melyet körülbelül 3 héttel a halál után (1893. július 11 dikén) a Szamosból fogtak ki. Ezen gyermek izomzatában oly gyéren voltak elszórva, hogy csupán a rekeszben találtam egy-egy nagy görcsövi készítményben 2—4-et, a többi izmokban csak egyenként.

Ezen eset észlelése után a trichina-keresést még szorgosabban folytattam, annyival is inkább, minthogy időközben Preysz Kornél dr. az élettani intézet irományainak rendezése alkalmával egy egészen elsárgult lapra akadt, melyen aláírás nélkül fel van jegyezve, hogy az illető egy ismeretlen ember hullájában 1858/59 telén, itt-létének első évében betokolt trichinákat talált. »A tokok pusztla szemmel, mint kis fehér gyöngyök láthatók és hígított sósav hozzá-tételénél a mézsók feloldódnak s a férgek nagyobbbrészt szétestek vagy összetöpörödtek az alkoholban való hosszas fekvés miatt.« A féreg nincs leírva, e miatt mégis kérdés, hogy vajjon nem történt-e felcserélés elmeszesedett cysticercussal, vagy valami más féreggel, vagy valami concretióval.

Meggyőződván arról, hogy az izom-trichina embernél oly gyér számmal fordulhat elő, hogy kis izomrészletek görcsövi vizsgálatánál figyelmünket kikerülhetik, további vizsgálataimnál minden esetben nagyobb izomtömeget kutattam át, a praedisponált izmokból 5 grammot és többet is átnéztem és ezen eljárás mellett a jelen év folyamán még 7 esetben kaptam trichinát emberi hullában, még pedig egy 45 éves alomeri szakácsnénál, egy 47 éves marosújvári fuvarosnál, egy 57 éves kolozsvári születésű nőcselédnél, egy 30 éves véczkei (Udvarhelymegye) születésű napszámosnál, egy 30 éves kolozsvári szakácsnénál és egy 62 éves szászfenesi földműves nőnél. Valamennyi esetben a trichina be volt tokolva és részben vagy teljesen elmeszesedve, csak a 6. szám alatt említett nőnél kaptam egészen átlátszó friss tokokat és amaz ismeretlen 9 éves fiú hullájában, melyben egyetlen egy teljesen elmeszesedett tok sem volt

feltalálható. Mennyiségük az első esetet kivéve oly mérsékelt volt, hogy az élön alig idézhettek elő kóros tüneteket, a marosújhári 47 éves fuvarosnál éppen csak egyeseket sikerült felfedezni és a 30 éves kolozsvári szakácsnénál összesen csak két eltokolt férget kaptam, pedig 8 gramm húst vizsgáltam góreső alatt, a szászlenesi nőnél is 7 gm. izomban csak 3 tokot kaptam.

A számarányok, melyekben előfordultak, egyébként a mellékelt táblán vannak előtüntetve.

A trichinás esetek a vizsgált hullák számához aránylag egészben véve igen alacsony százalékot tesznek ki (1.7%), de ha csak az utolsó évben (162 egyéne) tett vizsgálataimat veszem mérvadóknak, akkor majdnem 5% jön ki, mi majdnem eléri azon számot, melyet Némethonban találtak. Hogy miért kaptam az idén oly sok esetet, azt csupán csak azon körülménynek vélem tulajdonítani, hogy az első időben csak kisebb izomkészítményeket vizsgáltam, s így a ritkán elszórt trichinák kikerülték figyelmemet, semmi esetre sem gondolhatok arra, hogy most valami trichina-járvány uralkodnék, mert valamennyi esetben mind eltokolt, nagyobbrészt régi elmeszesedett izomtrichinát kaptam.

Vizsgálataimból kiderült, hogy különböző származású és foglalkozású egyének, kik egymással semmiféle érintkezésben nem állottak, különböző helyen születtek és tartózkodtak, bár foglalkozásuk és életviszonyaikra nézve is (a 2 lőzőnőtől eltekintve) nem tartoznak a különösen praedisponált egyénekhez, mégis itt és ott trichinát szereztek és ebből következtetünk arra, hogy a trichina-infectio minálunk is, Kolozsvárt és Erdély több helyein és pedig nem igen ritkán fordul elő; sulyosabb alakjai csakis azért nem észlelletnek, mert nálunk a köznép a nyers sertéshústól irtózik, de feltehető, hogy a nyers hús, illetőleg a tökéletlenül megfonyasztott kolbásznemek és sonkák élvezetének kiterjedtebb használata esetén nálunk is sulyosabb trichinosis járványok léphetnek fel.

Tekintettel erre, de egyszersmind az ügy gazdasági és kereskedelmi fontosságára is, a valódi tényállás felderítése céljából s a valószínűleg másutt is fennforgó életveszély elhárítása érdekében jelen közleménnyel az Erdélyi Múzeum-Egylet orvostermészettudományi szakosztálya által 1891-ben a belügyi és földmívelésügyi ministeriumhoz intézett felterjesztésnek felelevenítését kötelességemnek tartom.